Jaar 1436 - 1439

Die van Westvlaenderen waren seer beroert om desen nieuwen oorlog, omdat Cales en de andere plaatsen aen de Engelsche toe behoorende, hunne gebeuren waeren.

Pieter Donche *schrijft in zijn artikel* 'Het gemeenteleger van Ieper in mei 1436'[1] *het volgende:*
Eenmaal de winter achter de rug, drongen de Engelsen inderdaad vanuit hun bolwerk te Calais in mei 1436 binnen in de kasselrijen Kassel en Broekburg waar ze roofden en verwoestingen aanrichtten. Om de Engelsen te verdrijven besloot Filips de Goede een rechtstreekse aanval op hun bolwerk Calais uit te voeren.
Op **8 mei 1436** stelde hij aan de Vier Leden van Vlaanderen zijn plan voor. Gent was akkoord om 15.000 man te leveren terwijl de andere drie leden van Vlaanderen (Brugge, Ieper en het Brugse Vrije) ook 15.000 man zouden leveren. Filips plan bleef niet geheim, want een Engelse spion had de vergadering bijgewoond.
Al op **26 maart** werden over heel Engeland koninklijke brieven uitgestuurd die opriepen om deze geplande belegering te weerstaan (met het volledige rapport van de spion.
In Vlaanderen werd de steden en kasselrijen opgedragen, elk volgens hun quota, troepen te lichten en deze naar een afgesproken plaats tussen Broekburg en Grevelingen te sturen.
De troepen gelicht in de stad en de kasselrij Ieper, onder leiding van Jan vander Clijte, heer van Komen, verzamelden op de Grote Markt te Ieper en vertrokken op **13 of 14 juni**. Die van de stad en de kasselrij Veurne (600 strijders onder leiding van Wouter van Gistel) vertrokken op **18 juni.**

Pauwel Heinderyckx schrijft:
Op **18 juni 1436** trokken die van Veurne naer **Berghen** alwaer de sergeanten van **Poperinghe** hen moesten vervoegen. Sij trocken voort nar Brouckburg ende Grevelinghe, daer 't groot leger was vergadert.
Pieter Donche: Een algemene monstering te Grevelingen van al de daar verzamelde troepen van het Bourgondische leger, gehouden op **23 of 25 juni,** leverde een getalsterkte van **30.000** man op.
De aanval tegen Calais startte op 28 juni met de inname van het kasteel van Oye en op 2 juli met die van het kasteel van Marck en de kastelen van Sangatte en Baleghem.
Op 9 juli werd naar Calais opgemarcheerd.
We gaan terug naar Pauwel Heinderyckx:
Den **9 juli** trock den hertoch met geheel zijn leger voor **Cales** welke stadt hij sterkelick dede beschieten ende bestormen.
De Engelschen verweerden er hun seer wel, sij kregen daeghelijks versch volck, leeftochten ende al 't gonne hun behoefte uit Engelandt. Den hertoch hadde eene groote vlote van schepen met vele volck voorzien gereet doen maeken in Hollant ende Zeelant.
Middelertijdt sonden d'Engelschen een vlote van 350 schepen om de Nederlantsche vlote te verslaen ende de belegerden bij te staen.

---

[1] PIETER DONCHE - Het gemeenteleger van Ieper in mei 1436 - http://www.uncius.be/biblio/PDFS/WH15.pdf

Den hertoch gewaerschouwt sijnde over de groote macht van de Engelchen ende wel wetende dat sijne vlote niet sterck genoech en was om jegens haer slagh te leveren, dede de seilen uitspannen ende voer met sijne vlote naer Hollant.
De Vlaminghen lieten daer door de moedt sincken ende begonnen tegen de hertoch te murmureren, seggende dat sij nooit de stadt en conden winnen, ten waere de haven besloten wiert. Intusschen die van Gent, eene nederlage ondergaan hebbende, alwaer sij 120 van hunlieder mannen verloren, vertrocken uit het leger sonder oorlof te nemen van den hertoch, ende er selfs alle hunlieder leeftochten achterlaetende.
Toen die van Brugghe , van ’t vrije ende van Ypre het vertreck van de Gentenaers vernamen, trocken sij oock naer huis, niettegenstaende de schoone woorden ende groote beloften die den Hertoch ende den edeldom hun dede.
Dit bedrijf baerde aen den hertoch groote droefheid ende schaemte.
Alsoo wiert dit belegh opgebroocken tot verderfenisse van geheel Westvlaenderen.

In de ‘Jaerboeken van Veurne’ krijgen we hier bevestiging van:
Op den 9 oughst 1436 quam den Hertoch van Glocester met een leger van 12 000 Engelschen naer Westvlaenderen. Sij trocken sonder tegenweer over den Ysere te **Rousbrughe,** ende verbranden geheel dit dorp. Zij trocken alsoo voorts door **Proven naer Poperinghe**, **alwaer den hertoch van Glocester sijn leger dede camperen.**
Ten is niet seggelijk wat schaede dat op dese reijse bedreven wierdt; sij roofden ende plunderden alles. De huisen ende de kercken ende de godshuisen en wierden niet gespaert.

Sij namen alle de lieden die sij vonden gevangen ende stelden ze te rantsoene, ofte sloegen se doodt, de vrauwen ende de dochters vercrachten sij,
ende deden menichvuldige andere vreetheden te lanck om alle afsonderlick te verhaelen.
Den Hertogh van Glocester bleef met sijn leger vier dagen tot Poperinghe stil.
Hij wiert er gedient door vele bannelinghen uut dit lant die hem van alles onderrichten.

Terwijl nu de Engelschen tot Poperinghe lagen, liepen sij het lant geheel af.

Humphrey, de hertog van Gloucester

Kristof Papin schrijft in zijn artikel over deze zaak - in 'Aan de Schreve' 33ste jaargang 2003 nr. 1 – dat Humphrey, hertog van Gloucester, zich 's anderendaags 's morgens, na een nacht in de Proosdij doorgebracht te hebben, zichzelf op de markt te Popernge uitriep tot Graaf van Vlaanderen!

We gaan naar het relaas van Olivier van Dixmude[2]:
Ende van danne trocken de vorseide Inghelsen te Belle waerts, ende waren te **Poperinghe** eene nacht ende staken 't vier in int vertrecken, ende quamen te Belle ooc zonder te vindene eenighen stoot, ende roofdent ende staken 't vier in en daer al ontrent, ende vertrocken harde corts te Casselambachtwaerts ende quaemen te Hasebrouc ende Morbeke, ende vinghent al ende staken alomme 't vier, ende trocken also uuten lande, sonder te vindene eenighen wederstoot, niet jeghenstaende dat myn gheduchte heere altoos lach te Ryssele, maer men seide dat hem niet te kennene ghegheven was voor zy uuten lande waren, ende dat es best te pensene dat waer was ende 't volc vluchtede al ghemeenlike te Werveke, te Comene ende also up den Leycant ende zeker haddent de vyanden gheaventuert, zy haddent al ghebarnen ende gherooft tgong dat buuten beslotene steiden was, maer men seide ghemeenelike dat zy weider moesten zyn te Calais bin eenre zeker tyd, ende also men seide, zy mochten wel staerc zyn tot tien of twaelf duust, ende daer waren groote heeren mede, de hertoghe van Cloestre, de grave van Ottenton ende vele andere eidel lieden, also zy seiden, die daer ghevanghen waren eene groote menichte.

---

[2] - https://books.google.be/books?id=UopTAAAAcAAJ&pg=PP12&dq=olivier+van+dixmude&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwjCzLPKsKTgAhXOsqQKHU7kDncQ6AEIKDAA#v=onepage&q=poperinghe&f=false

Ook **Lodewijk de Baecker** *schrijft hierover in zijn* 'Kroniek van Belle[3]' *onder de titel:*
'Eerste brand te Belle – 1436 –

…al uutgeleesen volck van oorloghe daer af dat overste waeren den hertoogh van Clochester ende den hertoghe van Jorck en daer waeren noch wel 16 princen met haerlieden ende sy waeren wel 241 duyzent mannen sterck ende sy deelden haerlieden in drie partyen de sommige verwaerden Calis ende hetland van Guyse, den tertogh van Jorck was wel 12000 mannen sterck ende voer te Burburgh, ende van daer te Duynkercke, te Quat Iperen, te Bambecke, te Haeringe ende alsoo voort tot Poperynghe ende alomme het volck roovende ende dootslaende ende alle kercken ende huysen i nbrant stekende **ende in Poperynghe hielt den hertoogh Clocester syn hof ende eene groote feeste**, ende eenen ballinck van

Poperynghe die lange soudenier hadde geweest in't lant van Guyse die slouch hy rudder ende gaf hem landen en erven in't lant van Guyse ende oock in Engelant ende als sy Poperynghe te niet gedaen ahdden soo trocken sy naer Belle ende in de prochien daer ontrent ende sy hadden veele leetslieden, ballingen ende fugytiven van Vlaenderen die haerlieden de weeghen wysden ende vorughen waer de rykste ende principalste lieden woonden van die quartieren, **ende die Engelsche creghen uut Poperynghe ende de prochien daer ontrent wel 1200 wagens die sy gelaeden hadden met laken ende oock andere goeden.**

Ende van Poperynghe quamen sy naer Belle ende beroofden 't ganselyck ende staken daer naer de stede in brande ende beroofden oock alle andere prochien daer ontrent ende trocken van daer met haeren roof tot Arcken by Ste. Omaers ende zy staken het vier alomme daer sy passerden; de Casselaers die vernemende waren versaemt wel 5000 mannen ende meenden de Engelschen te wederstaen ende haren roof af te nemen, maer heer Colaert vanden Clytte die verboodt haer lieder, ende soo trocken de Engelsche te Calis waert ende sy leyden met haer te Calis wel 500 kynderen, sie sy al gevanghen hielden, dit gebeurde al van den 28ste juny tot den 8ste ougst 1436.

Pauwel Heinderyckx
Die van Veurne, de prochien van haerlieder gebiedt, gelegen van noorden den Ysere, eenichsins willende bevrijden, stelden het sluis van Nieuwendamme open ende lieten het zeewaeter soo hoog als het mogelick was, de landen overspoelen.
Overal waer er passagien over den Ysere waeren, wierden die beset met volck om d'Engelschen te weerstaen, maer al de prochien van zuyden de voorseyde riviere gelegen,

3 https://books.google.be/books?id=SdnBVi_hrOIC&pg=PA1&dq=debaecker+belle&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwibm4PctKTgAhXHwKQKHY5uAakQ6AEIKjAA#v=onepage&q=debaecker%20belle&f=false

bleven in de genaede der Engelschen welcke die al verwoest, verbrandt ende afgeloopen hebben.
Naer dat de Engelschen **Poperinghe** ende al de prochien van XX daeromtrent gheelt gerooft hadden, vertrocken sij na de selve stadt geheel in brande te hebben geset, den buit, die zij in geseyde omtrecken maeckten, meest al laeckenen, hebben ze maer connen laeden op 1200 waegens, midts ten dien tijde aldaer vermaerde laeckenweverien bestonden. ….

In de 'Chronijcke van den Graefscepe van Vlaenderen' schrijft men over deze gebeurtenissen het volgende:
Maer daerentusschen trocken die hertoghen Heynfroot van Glocestre ende die grave Richaert van Varrewijck tzamen, met omtrent XII duysent mannen van wapenen, te peerde ende te voet, allomme binncn dcn quartiere van Grevelinghe, Burburch, Berghe, Cassele ende BclIe, vanghende, stelende ende roovende aldat zyder vonden, ja zelfs die steden van Belle ende van **Poperinghe** gheel ende al in gloyen stellende, met alle die schoone prochien daer omtrent.

Naer dat zyter al ghepijlgiert ende gheruymt hadden, die Casselaers die schoffierlicheit hoorende, verzaemden met er spoet vijf duysent mannen omme die Inghelschen haerlieder buyt tomtweldighen, maer *Meneer* Colaert van der Clijte, die heere van Ruwerscheure ende van Watene, souverain van Vlaenderen, en wildes niet ghedooghen, vreesende of zy te quaet hebben mochten, ghemerct dat meest al landtslieden ende ongheaguerroyeerde persoonen waren; dienvolghende, zo deden die vianden al dat hemlieden gheliefde ende goet dochte, nemende insghelijcx ooc te Ruwerscheure, te Waescappelle, tArcke, te Blendeecke ende te Bredenaerde al dater yewers wel stont, metsghaders ooc in alle die andere omligghende prochien ende heerlicheden, zo dat zy XII° waghenen, vul roofs ende buyts, binder stede van Calis brochten, met vijf duysent rijcke gbevluchte landtslieden, kynderen ende een groote menichte van allerande soorten van lakene.

Op de **26ste oktober 1436** *gaat de hertog Philips de Goede, akkoord om aan de inwoners van Poperinge een uitstel van een jaar te geven voor het betalen van de contributies die zij hem schuldig zijn, gezien dat hun stad gebrand heeft en ontvolkt is door de Engelsen.*

Philippe, par la grace de Dieu, duc de Bourgoingne…. Salut.
A la supplication de noz très chiers et bien amez en Dieu,

les religieux, abbé et couvent de l'église de St. Bertin en nostre ville de St. Omer,
ensemble de la communauté, manans et habitans de leur village et seigneurie de Poperinghes,
consors en ceste partie et en tant que à chascun d'eulx peut touchier,
contenant que, pour ce que les dis de la communaulté manans et habitans ont par cy devant
esté en grant nombre de personnes eulx chevissans competamment,
ilz ont esté tauxez et imposez es contributions, tailles, aydes et subventions generales de
nostre dit pays et conté de Flandres,
quant le cas est escheu de paier, de chacune somme de cent livres, trente sols,
et en noz guerres et armées, de dix mil hommes, cent et cinquante,
dont pour leur pars et portion **de cent et cinquante mil nobles**
qui darrenierement nous furent accordées paar nostre commun pais de Flandres,
ilz furent constrains de paier **neuf cens livres de gros** à plusieurs et diverses personnes
particulieres dudit lieu de Poperinghes, d'un costé,
et des **cinquante et une livres de gros**, d'autre,
qui encores n'en sont payez ne remboursez, et il soit ainsi que,
par l'emprinse et force publique des **Englois,** noz ennemis,
à quoy lesdis supplians ne povoient resister aucunement, audit village de **Poperinghes,**
passé à deux mois, ou environ,
furent arses par les dis Englois **une église parrochial et deux mil cinq cens maisons** , ou
plus, et finablement toutes, excepté cinquante huit maisons, ou environ,
et desdis manans et habitans, **que mors et occis, ou prisonniers**, desdis ennemis,
environ **quatre cens hommes** eagier, sans **les jeunes et enfans** en plus grant nombre;
et ainsi appert clerement ledit village estre comme du tout **despeuplé et desolé,**
et pour ce, quant à present, lesdis manans et habitans ne porroient faire satisfaction,
ne paiement, à plusieurs leurs creanciers,
ausquelz ilz sont tenuz et obligiez, au nom dudit village, en diverses grosses sommes de
deniers et autres choses, sans faire ville et miserable cession de leurs biens.
Nous, ce consideré, avons ausdis supplians au nom que dessus donné et octroyé et au cas
dessus dit donnons et octroyons par ces presentes terme, **respit et dilation de paier les**
debtes dudit village
a quelxconques leurs creanciers puissans dattendre leur paiement **jusques a un an** a compter
du jour de la date de ces presentes,
se autres fois ilz nont de nous ou de nostre court en semblable grace,
si vous mendons et a chascun de vous si comme à lui appartendra quarecent caution des
dessus dis manans et habitans au nom que dessus
telle comme ilz portont sur ce conner vous iceulx leurs plesges au autres pour eulx obligiez
comment que ce soit ne contraigner ne souffrer estre contrans en corps ou en biens a faire a
leurs creanciers autres solution ou paiement que dessus dit, mais de nostre presente grace et
octroy les faictes et souffres, joyt et user paisiblement et se leurs corps ou aucuns de leurs
biens ou de leurs plesges estoient ou sont pour ce prins, saisir et arrester, si les metter ou
faictes mettre sans delay de presmier estat et den nonbostant quexconques obligations ou
renunciations faictes sur en par foy et serment pourveu quilz en aient dispensation de leur
prelat ou dautre ayant povoir a ces et quelxconques lettres subreptices impetrees ou a impetrer
au contraire, les debtes de monseigneur le roy, de nous et des foires de Champagne, de Brie et
de Chalon tant seulement exceptées
Donné a nostre ville de Lille
Le vingt sixième jour d'octobre l'an de grace mil quatre cent trente et six soubz nostre seel de
secret en l'absence du giant
Étoit signé Wielant.

Pest over Vlaanderen en de heropbouw van Poperinge

1437
Olivier van Dixmude schrijft in zijn kroniek 'Merkwaerdige gebeurtenissen in't Westland' (J.J. Lambin) het volgende:
Memorie ontrent Brughemaerct, int jaer 1437 **begonste tcooren te diersene tYpre** ende al Vlaendre duere, up de vorseide tyd galt tcoorne te Brugghe twee en dertich schellinghen grooten ende zes en dertich schellinghen grooten, en ter Sluis in avenant.
Waervan dese dierte quaem dat weet ic niet, maer men zeide dat *ze* quam by eenighe heeren wonende te Rysele, ende maecten de dierte, want zy al hare goede verhueren met grane te betalen, ende was de scoonste zaytyd end den zochsten winter, maer het staerf al Vlaendre duere, te Ryssele, te Doornike, zo datter wel storven in Vlaendere **hondert duust menschen of meer,** ende dat **van der epidemie**.

In de 'Cronijcke vanden lande ende graefscepe van Vlaenderen' schrijft J. Dejonghe *dat het Zwin nog steeds geblokkeerd werd en dit had kwalijke gevolgen….* **In der maniere dat tcoorne alle vort wiert,** twee ponden grooten thoet gheldende, twelcke cause was dat men veel broots van aerweten, boonen ende gheerste bacte, zommeghe schamele lieden aten **de coucken die van de olyemuelens** commen, ende zom verghinghen zy van honghere ende ghebreke, dat clagelick was, duer dien dat zy tot die backers gheen broot en vonden, uyt welcker aermoede ende famine successivelick al Vlaenderen duere zulc **een moordadighe pestilentie** causeerde dater (by der rechtvaerdigher handt Godts) bet dan XXIIII *(24)* duysent personen, tusschen jonck ende oudt, alleenlick binder stede van Brugghe storven, tusschen Sinxen ende Sinte Maertemesse.
En dan moet je bedenken dat een oliekoek of lijnkoek het overblijfsel is van het lijnzaad dat in een oliemolen uitgeperst werd, aan de beesten als krachtvoer te eten werd gegeven.

Ook J. Desmet beschrijft dit heel plastisch in zijn boek 'Geschiedkundige aanhalingen over Menapië':
Eene gruwelijke pest ontvolkt bijna geheel Vlaanderen: overleveringen melden dat er te Brugge boven de vierentwintig duizend menschen stierven, dat er te Dixmude, te Rousselare, te Oudenburg en in vele andere plaatsen weinig burgers overbleven. Beren, wolven, serpenten en andere wilde en wreede dieren, vreemd aan Vlaanderen, kwamen het land en de huizen bewonen, die door het afsterven van het volk, ontbloot waren, zodanig dat **Philip de Goede,** graaf van Vlaanderen, meende verpligt te zijn, belooningen te stellen op ieder wild dier dat gedood werd.

Het lijkt mij toe, dat deze pestepidemie het moment geweest is voor Poperinge om de Heilige Rochus met open armen hier te ontvangen.

Sint Rochus - De pestheiligen volgens G.F. Tanghe

Hoe eigenaardig het ook moge klinken. De Heilige Magdalena is niet de eigenlijke patroonheilige van de melaatsen.
Om de pestheiligen te achterhalen, gaan we te biechten bij de kanunnik G.F. Tanghe die in de jaren 1850 – 1860 heel wat heiligenlevens op papier zette, tot meerdere devotie van de gewone mensen. En die we dus gerust een deskundige in de materie mogen noemen.
En daar was onder andere Rochus bij en de andere pestheiligen.

De H. Rochus, belijder
Alsook andere pestpatronen

S. Rochus wordt aangeroepen tegen de pest en besmettelijke ziekten in de parochiekerken van Kortrijk, Neder-Waasten, enz. enz en eveneens te Poperinge.

Sint Rochus was een wonderbare bloem der XIV eeuw. Al de geschiedschrijvers der heiligen verheffen zijn deugden en zijn mirakels, maar zij komen nopens sommige levensomstandigheden niet altijd overeen.
Geboren te Montpellier, in Frankrijk, had hij het geluk van voortreffelijke ouders te hebben, die de edelheid van geslacht met de godvruchtigheid paarden, en hem een aller christelijkste opvoeding gaven.
Na hun overlijden, deelde hij de armen zijn erfdeel uit, nam de pelgrimsstaf en vertrok, 21 jaar oud zijnde, in bedevaart, naar de hoofdstad des christendoms.
Het was, volgens sommige schrijvers, in 1348, toen God het mensdom strafte met een algemene pest, die van Italië naar Frankrijk, Spanje, Engeland, Duitsland, Vlaanderen enz. overging, en zoo men verhaalt, twee derden der mensen in het graf rukte.
Petrarchus, Italiaanse schrijver, spreekt van deze pest als volgt:
'Men zal niet geloven dat er een tijd geweest zij, wanneer de wereld bijkans teenemaal ontvolkt wierd, wanneer huizen zonder familie, steden zonder burgers, akkers zonder werklieden en met dode lichamen bedekt waren. Hoe zouden de nakomelingen het voor waarachtig aanvaarden?

Sint Rochus zoals hij te zien is in de Sint Bertinuskerk te Poperinge

Wij zelve die het met onze ogen zien, twijfelen er aan. Uit onze huizen gaande, doorlopen wij de stad en vinden ze vol dode of stervende lieden. Wij keren in onze huizen weder, en wij vinden er onze naaste vrienden niet meer. Binnen deze korte afwezigheid is alles gestorven!'
De pestramp was voor de jongeling een schone gelegenheid om de edele inboezemingen van zijn hart te volgen. Hij diende de pestzieken te Acquapendente, waar hij de straten met doden en stervende bedekt vond. Zo deed hij ook in de hospitalen van Cesene, Rimini en Rome.
Verscheidene mirakels lieten blijken hoezeer deze heldenliefde God behaagde. Als een troostengel uit de hemel gezonden, genas de dienaar des Heren een groot getal zieken door het teken van het Heilige Kruis.
Van Rome naar Plaisance vertrokken zijnde, en aldaar de zieken dienende, werd hij zelf door de pest aangerand. Met een branden koorts in de aderen, en een verschrikkelijke wonde boven

zijn linkerknie, verliet hij ’s nachts het hospitaal, maar op straat door de wakers niet gedoogd wordende, sleepte hij zich tot een naburige bos, alwaar een engel hem de gezondheid schonk. Dan kwam een hondje, dat hem in zijn pelgrimage vergezelde wel te pas: het dier liep dagelijks naar de stad en bracht van daar een brood voor zijn meester mee.
In zijn vaderland teruggekomen zijnde, leefde hij er als Alexius, een heilig en onbekend leven.
Men verhaalt dat hij, in zijne geboortestad niet herkend zijnde, als een bespieder, door zijn oom vastgenomen en geworpen werd in de gevangenis, alwaar hij vijf jaar doorgebracht hebbende, heilig in de Heer ontsliep, voorzien van de H.H. sacramenten der stervenden.

Na zijne kostelijke dood, vond men bij het lijk een geschrift, bevattende dat zijne bescherming tegen de pest krachtig wezen zou, het welk later uitgedrukt werd door deze woorden: **Eris in peste patronus.**

Aan dit geschrift werd de H. Rochus herkend van zijn oom, die hem gevangen gehouden had en nu het lichaam met een vloed van tranen besproeide. Hij deed het lijk op de voortreffelijkste wijze begraven. Zelfs stichtte hij ter zijner eer een kerk waar vele mirakels geschiedden.
De gelovigen die hem, kort na zijn dood, als een heilige des hemels hadden beginnen te vereren, werden door deze stichting zeer getroost. Hun devotie vermeerderde, aanzienlijker wijze, **ten jare 1414**, toen de kerkvaders van Constance toelieten dat het beeld des H. Rochus zou gedragen worden bij de processie, die aldaar gedaan werd, om, door zijn voorspraak de verlossing van de pest te bekomen. Hun betrouwen op de H. Rochus was niet vruchteloos: de pest hield op.
Welhaast verkoos gans de katholieke kerk de H. Rochus als patroon tegen de pest. Ook vindt men beschreven dat zijn voorspraak vele steden van deze gesel verlost heeft.

Sint Rochus in het portaal *(rechts)* ***van de Sint Janskerk te Poperinge***

In 1485, werden zijn relikwieën vervoerd naar Venetië, alwaar een allerprachtigst feest van inhuldiging plaats had. De Venetianen lieten tot zijn eer een kerk bouwen, die door gans de stad veel bezocht werd en mogelijk nog hedendaags een plaats van bijzondere devotie is.
De koningin Maria Leczinski, echtgenote van Lodewijk XV, koning van Frankrijk, deed, onder de titel van de H. Rochus, een kapel oprichten in de parochiekerk van Sint Louis te Versailles. Bezield door een heilige devotie tot de pestpatroon was zij niet gerust totdat zij dezelfde relikwieën verkregen had om ze te vereren.

Sedert vele eeuwen, bestaat er in Vlaanderen veel devotie tot de H. Rochus. De gedachtenissen die men er van hem aantreft, de pestmissen en broederschappen tot zijner eer, geven er getuigenis van. Buiten twijfel zal de eredienst aangroeien ten gevolge van zijn

feestdag, **die sedert 1852**, krachtens vergunning van de Heilige Stoel, in ’t bisdom Brugge, door een eigen kerkgetijde, gevierd wordt.
Boven Sint Rochus aanroept men nog andere heiligen tegen de pest en besmettelijke ziekten. Op de pestschilderij, in het jaar 1666, geplaatst te Brugge langs den weg der kruisprocessie van de kathedraal naar Sint Gillis, worden bij de H. Rochus, de volgende noodhelpers vertoond als patronen tegen de pest; te weten:

1. De H. Jacobus de meerdere, gevierd op 25 juli, broeder van de H. Joannes Evangelist. Deze apostel is vermaard door een buitengewone bedevaart tot de rustplaats van zijn lichaam in de kathedraal van Compostella in Spanje. In de werken der Apostelen leest men dat H. Jacobus de marteldood onderstond door het zwaard onder koning Herodes. Deze kerkvervolger, koning der Joden, was bijgenaamd Agrippa. De marteldood van den H. Jacobus had plaats omtrent elf jaar na de dood van onzen Heer Jesus-Christus. Hij was onder de apostelen de eerste die het geluk had van te sterven voor het geloof.
2. De H. Sebatianus wierd in 288, onder keizer Diocletianus met pijlen doorschoten en kwam aldus tot de kroon van het martelschap.
3. De H. Carolus Borromeus, aartsbisschop van Milaan, ontsliep ten jare 1554, heilig in de Heer.
4. Op de pestschilderij ziet men ook een andere kerkvoogd verbeeldt: den H. Donatianus of den H. Macharius.

- De H. Donatianus was aartsbisschop van Reims, en overleed heilig in 390 of daaromtrent. Hij wordt gevierd als patroon van de kathedraal,van de stad en van het bisdom van Brugge.
- Sint Macharius, bisschop of aartsbisschop van Antiochië, na Jerusalem en verscheidene landen bezocht te hebben, kwam eindelijk in Vlaanderen, alwaar hij te Gent door de monniken van Sint Baafs met veel liefde onthaald werd. Hij verbleef verscheidene jaren in hun abdij, alwaar hij op de 10de april 1012 heilig overleed aan de pest die alsdan op een schrikkelijke wijze te Gent heerste, na voorzegd te hebben dat de pest met zijn dood zou ophouden, zo als ’t gebeurde.
- Een andere pestpatroon is e heilige Eligius … *die ergens anders verder toegelicht wordt … en:* De H. Franciskus Xaverius, apostel van Indië en Japan. Deze heilige Jesuït werd als pestpatroon oudtijds verkozen te Brugge, zo als ’t blijkt door een opschrift geplaatst boven de kerkdeur van Sinte Walburga, en luidende als volgt: *Den Heilige Franciscus Xaverius byzonderen patroon tegen de pest, aengenomen door het magistraet der stad Brugge ten jaere 1666.*
- Eindelijk eert men ook als pestpatronen in zekere plaatselijkheden: De H. Elisabeth van Hongarije, landgravin van Thuringen die doorgaans verbeeld wordt met een drievoudige kroon op het hoofd om te betekenen dat zij als maagd, als echtevrouw en als weduwe, de kroon der heiligheid heeft verdiend. Zij overleed op de 19de november 1251, den H. Adrianus, martelaar die op het einde der derde en in het begin der vierde eeuw geleefd heeft; den H. Antonius van Padua, van wie hierboven gewag gemaakt wordt.

Maar dus geen Maria Magdalena!

Maar terug naar onze ‘grote’ geschiedenis:
Al deze miserie ging gepaard met een slechte relatie tussen de hertog en de grote steden in Vlaanderen waarbij Brugge en Gent natuurlijk weer het voortouw namen.

1437 - Een nieuwe Swynlandmolen

Het zal misschien wel overdreven zijn, maar het schets wel de sfeer waarin men in Poperinge met de heropbouw diende te beginnen.

Daarover is er via de registers van Dom Dewitte (Haigneré – Nr. 350) *het volgende bekend. Blijkbaar had* **Jacques de Houcin, heer van Pont Rohart** *– nu Rousbrugge – in Poperinge stad een molen gebouwd zonder toelating hiervoor te vragen of te krijgen van de abt van Sint Bertins te Sint Omaars.*
De abt legde hiertegen klacht neer bij de koning van Frankrijk, die reeds op **9 februari 1437** *hierover een uitspraak deed.*
We halen hieruit het volgende fragment. De akte in het Frans, zoals ze opgeschreven werd door Dom Dewitte is te vinden in bijlage 1 van dit deel van de kroniek:

Charles, bij de gratie Gods, koning van Frankrijk, bij de eerste deurwaarder van ons parlement,
Wij hebben ontvangen de bede van onze goede beminde religieuzen, abt en klooster van de kerk van Sint Bertin in de stad Sint-Omaars; inhoudende dat door de oorlogsfeiten die sedert anderhalf jaar zijn geweest in Picardië en in Vlaanderen, de Engelsen, onze oude vijanden, verschillende grote dorpen, vernietigd hebben waaronder onder andere de stad Poperinge in Vlaanderen; waarvan wij de heer waren en zijn.
En waar er zich **een zekere molen** bevond die behoorde aan ons religieuzen
en waar anderen het recht niet hebben om een nieuwe molen op te richten op de plaats waar onze molen stond,
Ook niet de heer van Pont Rohart kan hier een molen bouwen zonder de toelating en licentie van ons supplianten,
en toch heeft **Jaques de Heuchin,** ten titel van deze heerlijkheid van Pont Rohart, toebehorende aan de heer De Heuchin, zijn vader of aan hem, sedert de destructie van de Engelsen op dezelfde plaats waar deze molen toebehorend aan de religieuzen stond, een nieuwe molen doen oprichten,
willende de profijten van deze molen verwerven en dit tot groot verlies en grote schade van de genoemde supplianten, daarbij hun rechten violerend; reden om deze klacht in te dienen.

Verder leren we dat Jaques De Heuchin met zijn vrouw en kinderen, in Pont Rohart gewoond heeft, maar ondertussen 'ergens anders' - waarschijnlijk in het graafschap Sint-Pol - is gaan wonen, zodat de klagers eigenlijk niet goed weten waar ze hem moeten aanklagen; ofwel voor de raadskamer van Filips de Goede, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen, te Gent ofwel in Frankrijk.

Deze bemerking geeft ons ook de reden waarom we hier een akte van de Franse koning vinden en niet één van de graaf van Vlaanderen.
… waarom wij, deze zaken geconsidereerd en de grote verliezen die de klagers geleden hebben en nog lijden, dag na dag, door de oorlog, … en onze advocaten de supplianten zullen aanhoren over deze voorgevallen nieuwigheid…

En dat gedaan hebbende veroordeelt de koning van Frankrijk Jaques de Heuchin om met de religieuzen over deze zaak te gaan praten…
En waarbij we de supplianten terug octroyeren in hun rechten, niettegenstaande de fouten die gebeurd zijn.

Gegeven te Parijs, de zesde dag van februari in het jaar des heren 1437 en in het 16de van onze regering.

Haigneré – Dom Dewitte - Nr. 350 – 1437 – donné à Paris le 9 fevrier – mandement royal au 1ste huissier du parlement de garder et maintenir l'abbaye de St. Bertin dans le droit de ne battir aucun moulin en Poperinghes sans le gré et licence de la dite abbaye contre **Jacques de Houcin**, qui y avoit bati un nouveau moulin sur la seigneurie de Poperinghe.

Charles, par le grace de Dieu roy de France, au premier huissier du nostre parlement ou nostre sergent qui sur ce sera requis, salut
Receu avons l'umble supplication de nos bien amez les religieux abbé et couvent de l'èglise St. Bertin en la ville de St. Omer,
contenant comme par le fait des guerres
que depuis an et demi en ca ont esté en Picardie et en Flandres,
les Anglois, noz anciens ennemis, leur aient arsé et destruit plusieurs gros villages
et entre les autres la ville de **Poperingues** en Flandres,
dont ils estoient et sont seigneurs et si ardirent **certain molin** qui competoit et appartenoit ausdis religieux
et com bien quilz aient de ce droit et soient en possession et saisine
et que autre que eulx ne y puist ne doit faire, ne edifier molin nouvel
et mesmement que au dit lieu et place questoit le dit molin,
le seigneur du Pont Rohart ne aultre à la cause,
ne y peut ne doit faire ne faire faire molin sans le gré et licence des dis supplians,
neantmoins Jaques de Heuchin, a tiltre de la dicte seigneurie du Pont Rohart, appartenant au seigneur De Heuchin, son père ou a lui depuis le dit arsin et destruction de anglois,
et ou mesmes lieu et place ou le dit molen appartenant ausdis religieux estoit,
a fait faire et edifier molin nouvel,
voullons atribuer a lui les prouffis qui en venront au grant grief et prejudice des dis supplians
et en les troublant et empeschant leurs drois, saisines et possessions indenement et de nouvel.
Pourqouy ils se sont trais par devers
Les gens de nostre tres chier et tresauve frère et cousin le duc de Bourgoingne ordonner à Gend et diceulx sur leur complainte en cas de nouvelleté ont obtenu lettres de commission en forme dene et acoustumee laquelle commission sa bailliee a executer a une des officiers de nostre dit frère et cousin au dit pais, lequel soubs umbre de ceque le dit Jaques de Heucin sa femme et son meisnage avoient par certain temps demeuré audit Pont Rohart, fist
illee et aux personnes de ses offciers les adjournemens a ce servans pour comparoir
sur le lieu contentieux a proceder en l'execution de la ditte commission et complainte et pour ceque il n'y comparut, le procureur des dis supplians obtint contre lui default pour le

proufit duquel default veoir jugier, ils le ont de rechief fait adjourner comme dessus
et donner jour par devant les dictes gens de conseil de notre dit cousin audit lieu de Gand,
auquel jour il comparut et a requis congié de court et despens, et par vertu dudit
congié avoit tel proufit que les dis supplians soient privés et dechens de l'effet de leur
dicte complainte, soubz umbre de cequil maintient que aux jours des dis adjournemens
il et son meisnage sestoient partis dudit lieu de Pont Rohart et alez demourer en la conté de St.
Pol ou ailleurs hors de la dicte jurisdiction de Flandres et pas en n'estoit subjet, ne justiniable,
ne est en ceste matiere aux gens et officiers de Flandres
Et que ledit exploit ne devoit porent sortir d'effet, a quoy les dis supplians ont contredit
pour ce que ce mut et advint de la realité de la dicte seigneurie du Pont Rohart dont le dit
Jaques se portoit et porte seigneur usufructuaire o uil avoit et a ses bailly, receveur, gens et
officiers gourvernans la justice et seigneurie dudit lieu, et se ledit Jaques avoit
ailleurs alé prendre demeure, lesdis supplians en estoient ignorans, lesquelles parties sur ce
oyes ont esté appointires de baillier pour mesmoire leurs raisons par excript par devers les
dictes gens pour en appointer selon raison, et doubtent iceulx supplians que le dit Jaques ne
obtiegne le dit congié pour la cause dessus dicte et par ce seroient hors de la nouvelleté et
demouroit icellui Jaques posseseur dudit molin que onques ne y fu, qui seroit en leur grant
grief, prejudice et domnage, et plus ne pouroit estre et tournes en diminution des revenues
de leur dicte église se par nous ne leur estoit sur ce pourveu de notre grace et remede
convenable si comme ilz dient, en nous humblement requerant que attendu ceque
dit est que quant ledit trouble et euvre, furent fais long temps par avant et depuis le
dit Jaques demouroit au dit lieu de Pont Rohart et que au temps de la dicte execution de
complainte les dis supplians qui ont leur dit monastere, sept lieues loing ou environ
ignoroient que ailleurs eust domicille et se attendoient dicelle execution faire a leurs gens
dudit lieu de Poperinghes lesquelz evidoient icelle estre bien et deciement faicte et que
griesve et dommagable chose leur seroit se par une telle inadvertence, ils estoient et
demouroient
four clos du benefice de la nouvelleté, nous leur veullons sur ce gracieusement pour
veoir et impartir nostre grace
Pourquoy nous ces choses considerees et les grandes pertes que les dis supplians ont
souffertes et souffront de jour en jour par le fait de noz guerres, par quoy entant que faire
povons, les voulons preserver de dommage, temondons et commettons par ces presentes que
parties appellees ou presentees en jugement ou leurs procureurs pour elles, tu face
commandement de par nous ans
dis gens et autres juges a qui il appartendra que par refondant audit Jaques ses despens
depuis ledit congié requis, ils le contraindent a respondre et proceder avec
les dis supplians sur la dicte nouvelleté et conclusion par eulx qur ce primse, pourveu que se
opposer se veult a la dicte complainte, il y soit receu comme il eust peu estre au
jour quelle fut executée comme desses est dit, et se opposer ne si veult, les mainteingnent
et gardent es possessions et saisines declairees en icelle complainte
au regard dudit Jaques comme se il fenst de mourans soubz eulx oudit pais de Flandres,
en faisant aux parties icelles oyes sur ce bon et brief accomplissement de
justice, ces ainsi nous plaist il estre fait et ausdis supplians pour consideration
des choses dessus dictes, l'avons octroyé et octroyons non obstant ceque dit est

la faulte ou negigence qui en ce a compromis les dis supplians dont nous oudit

cas les avons en refnondant a leur partie despens, comme dit est, relevé et relevons en tant que mestier seroit de grace especial par ces presentes, usage, stille ou coustume
Et quelzconques lettres subreptices a ce contraires
Donné a Paris le sixieme jour de fevrier l'an de grace mil quatre cent trente sept, et de nostre regne le seizieme
Par le roy à la relation du conseil

1438

In 1438 was de pest nog aanwezig in de streek.
In de kroniek van Ramaut 'Historie ofte beschryvinge der vermaerde stadt van Ipre' *uit 1768 lezen we voor het jaar 1438 het volgende:*

Uitdeling van brood door de dismeesters van Gent – 1436 – Uit Prinsen en poorters, site van Walter Prevenier en W.P. Blockmans

ANNO 1438 isser wederom binnen IJpren ende in alle de steden van Vlaender, **een grooten hongersnoodt,** ende daer bij **eene peste** opgestaen, datter binnen Ipre in negen maenden tijd, boven de 7000 sijn gestorven.
Den hongersnoodt was soo groot, dat de menschen niet alleenelijck peerdeboonen en haver aten, maer selfs tot hun onderhoudt **de olijekoecken** aten, die men in den winter aen de koeijen geeft. Daer waeren gheel huijsgesinnen die uitstierven, soo vande peste als van hongersnoodt. Men heeft beschreven gevonden in een oudt handtschrijft, van dien tijdt geschreven, datmen in een backerije waer alles uijtgestorven was, vier wolvejongen hadde gevonden op een bedstede, waer bij men soo menige van menschebeenen vond, dat men verschrickt was daer op te dencken.
Men wiste te vooren, in dese landen, weijnig van **wolven** te spreken, maer de selve quamen in soo groote menigte afgedaelt van het Fransche dat de landtvoogden genoodsaekt waeren, een seker prijs op ijder wolfskop te stellen, van welken tijdt af sij seer begonsten te verminderen.
We mogen aannemen dat de situatie in de vervallen stad Poperinge abdominabel was.

De vrede tusen de Vlamingen en de Engelsen

Toch kwam er in 1438 een lichtpunt. Zo schrijft Olivier van Dixmude:

Item den tweeden tooghedach van der Ypremarct, zynde den 3de maerte, zo was tYpre uute gheroupen den vreide tusschen den Vlaminghen ende den Inghelschen.

En die vrede gold natuurlijk ook voor Poperinge zodat de oorlogsdreiging toch enkele jaren wegbleef.

Deze vrede werd het jaar daarop, in 1439, gevierd met een schuttersfeest te Ieper.

Olivier van Dixmude schrijft daarover:

Item - Thunavonde waren tYpre vergadert eene menichte van voetboeghescotters ende een groote menichte van fremineuren.

Het woord 'fremineuren' komt van 'frère mineur' en betekent dus 'minderbroeders'.

… want de generale provintse lach doen 't Ypre, ende daer waren wel vergadert over al twee hondert en zeven fremineuren, ende hare upperste die wasser,

ende waren hier binder stede wel vyf daghen, ende was den prys ghescoten up de marct up twee scavooten.

Dupperste prys waren vier scalen, elc van een vlaemschen marc. De stede gaf den scotters thelpen, hare prysen, al de present wyn ende de **cadecouken**, te weten elke ghilde twee kannen wyns. Den uppersten prys wonnen die van Sinte Winnoxberghe up twee dumen ende ene ternync bin twaelf scoten.

Zware regen & het Vlaamse laken – *Despars*

Ende up St. Alexisdach, den xvijde van hoymaent, beghonstet zo horribelick zeere te reghene, wel acht daghen lanck continuelick ghedeurende, dater gheen mensche en leefde die de meerschen oyt zo vul waters ghesien hadden, in zulcker voughen dat men tusschen Brugghe ende Oudenburch nieuwers te peerde, te waghene ofte te voet deur en mochte.

En als het in Brugge en omstreken regende, drupte het ook overvloedig in Poperinghe.

Nog in het jaar1439 - verbood de hertog Philips van Bourgondië eenigherrande Inghelsche lakenen meer binnen Vlaenderen te vercoopene, ten fine dat die vlaemsche drapperie te bet weder in resource commen mochte.

Deze maatregel zal misschien wel even ademruimte gegeven hebben aan de Vlaamse draperie, maar het zal de ontwikkeling van de draperie in Engeland zeker niet tegengehouden hebben.

In zijn **'Proeve uit een onuitgegeven staathuishoudkundig geschrift'** *schrijft* **Pieter de la Court –** het volgende:

En dezelfde schrijver geeft op dat in 1437 de Vlamingen van enkele Spaanse wol geen goed laken konden maken, en dezelve daarom met Engelse vermengden. Waaruit wij dus weder kunnen besluiten dat het verbod van Hendrik den II, geen stand heeft kunnen houden, of althans zeer en nadele van de toen opkomende Engelse wolfabrikanten werkte. Dat in het begin der 15° eeuw, veel Engelse wol door de Nederlanders in hunnen lakenweverijen gebruikt werd leest men bij van Mieris.

Dan, …. Hoe het zij, zeker is het, dat indien de Engelse wol al niet beter moge geweest zijn dan de Spaansche, zij echter met deze wedijverde en mede tot grondstof diende voor de beroemde manufacturen van Vlaanderen. De Engelse intussen niet tevreden met deze voordelen, verlangden dat de wol ten behoeve der inlandse fabrieken, beneden de natuurlijke prijs zou dalen, waarom dat de uitvoer werd verboden. Het gevolg was, dat de kwaliteit begon

te verminderen, en wel zodanig dat de inlandse wol voor fijn laken niet meer kon worden gebezeigd, en men genoodzaakt is geweest zich ten dien einde van Spaanse wol te bedienen. Dit verlies was groot, want nu moesten de Engelse lakenfabrieken het belangrijke voorrecht misse, van de grondstof in het land zelve te bezitten.

Op de **28ste juli 1439** koopt de abdij een leen te Poperinge, bestaande uit 16 gemeten bos, van **Jean van Crayenbroucq**, deurwaarder van de Raad van Vlaanderen.
(Haigneré - Tome VI nr. 374 – P. 582)

Nog in 1439 kwam er goed nieuws over de vrede. Zo schrijft Oliver van Dixmude:
… datter ghemaect was **eene goede vreide van drie jaren tusschen der croone van Inghelant ende den landen van Vlaendre, Brabant ende Mechline**,
ingaende de vorseide vrede te lande den 29ste dach van Septembre,
ende de vrede up de zee van de visschers, den 5de dach van octobre daer na,
ende den vrede van den coopvaerders up zee den eersten dachvan novembre int jaer 39, met vele condicien diere in begrepen staen.
Dese pays was tYpre uutgheroupen den **17de dach in Octobre** ende ten sluitene van desen payse was belooft die van Vlaenderen dat men de vreide noch verlanghen zoude mids dat zy quamen in Inghelant by mynen heere den kerdinael te Sinte Martinsmesse naervolghende.